

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Neljapäeval, 9. jaan. 1975

Nr. 2 (3991)

17. aastakäik

Ärahüppaja: Mulle hakkas vastu lamba moodi elamine

TORONTO (EPL) – "Mulle hakkas lihtsalt vastu lamba moodi elamine, mulle ei meeldinud see vene värk", justustab eesti meremees Vaba Eestiasel, kes ära hüppas Nõukogude kalalaevalt Saint Johnis ja pärast neli kuud kestnud juurdlust Quebecis saabus Torontosse vaba mehena, kus ta asub tööle ühe varasema ärahüppaja Heino Hallingi tööstusse. Halling hüppas samuti kalalaevalt ära Lõuna-Norras a. 1960, kust ta Kanadasse läks a. 1962.

Hallingi firmas on pooled töötajad eestlased, nii et 29-aastaselt kodumaalt saabujal vähemalt esialgu ei ole keeleprobleeme. Ta on siniste silmadega, pisut pikkade blondide juustega. Ajakirjanikule vastab ta, et põgenemise mõte küpses kiirelt ja spontaanselt: "Seda tuleb väga järsku teha, kui jääd mõtlema ja vaagima, siis lähed laevale alati tagasi..."

Pögenik märgib, et ta on õpinud keskkoolis kommunistlikku teooriat, õppinud seda taas merekoolis ja laeval kestis poliitõpetus edasi: "Seda õpetatakse seal elu lõpuni ja see hakkab pikapeale närvidele." Ta ütleb avameelselt: "Ma ei ütleks, et mulle näiteks ei meeldiks sotsialism, ma ei ütleks, et eestlased majanduslikult halvasti elavad ja tean väga hästi, et küsimus ei ole üldse meie lahendamata, seda lahendavad või ei lahenda kaks suurriiki – USA ja N. Liit".

Pögenik on välismaailmast informeeritud kodumaal jälgitud soome ja Ameerika Hääle saatete kaudu. "Vaatame palju soome TV-d. Tean, et Soome

pole päriselt vaba maa, aga ikkagi..." Ka turistid toovad uudiseid läänest.

Kui juttu on sellest, mida lääne turistid Eestis näevad, ütleb pögenik, et ega nad kõike ei näe, vaid ainult n.n. turistide linnu, milleks viimasel ajal on Tallinn, Pärnu, Tartu ja Viljandi, millistest kolme viimasesse pääseb vaid eriloal ja turistigiidi abil kaasa võttes.

Kui küsimus puudutab venestamist ütleb kargur:

"Venestamine on paratamatus. Ütes ja Brezhnev, et kõikides liiduvabariikides tuleb keel ühtlustamisele, see tähendab, et tuleks vene keelele üle minna. Põhiline informatsioon

Järg lk 8

Kokkuleppevõimalus ja ümbermõtlemine ERN konverentsil

Möödunud aasta viimaseks eestluse probleemide foorumiks kujunes ERN informatsioonikonverents pisut enne jõule, 14. detsembril. Kajastusid veelkordset ka ringkondade koostööküsimused, kus Heinrich Mark avaldas lootust, et pärast Rootsi Eestlaste Esinduse valimistulemust selgumist on vast võimalik jätkata Eesti Komitee ja REE vahel "organisatsioonidevahelise tööjaotuse alusel". Ta refereeris selle juures kolme Ree rühmitusega enne valimisi toimunud läbirääkimisi ja Eesti Komitee poolt seejuures esitatud tingimusi, mis osutusid teisele poolele vastuvõtmatuks.

Stockholmi Eesti Majas toimunud konverentsi juhatasid Gerhard Peet (Göteborg) ja dr. Johan Ungerson (Stockholm), protokolllisid A. Meomuttel (Borås) ja Mai Martinson-Jürisoo (Stockholm).

Avasõna ütles ERN esimees Tõnis Kint, kes andis tagasi vaate sündmustest sõja puhkemiseni ja vaates neid järeleandmisi ning kompromisse, mida Eestil tuli teha N. Liidu provokatsioonide ja ultimatiivsete nõudmistega. Ta ütles oma ettekande lõpul: "Me elame praegu väga äreval ajal, rahvusvaheline olukord on plene ja närviline. See tuleb meelde olukordi 193. ja 1940. aastatel, kui E. Vabariik kaotas

oma iseseisvuse. II Maailmasõja järel tekkinud ebanormaalse olukorra lõpetamiseks eriti ka Balti riikide osas. Euroopa julgeolekukonverentsil võidakse jälle kompromisse teha meie arvel. Selles olukorras peame oma väikesed jõud koondama edaspidiseks võitluseks Eesti maa ja rahva vabastamiseks võõrast okupatsioonist. Et võidelda välisvaenlasega, ei saa meie luksust lubada, et võitleme üksteise vastu. Meie, eestlased, oleme end igal kontinendil organiseerinud ja igal organisatsioonil on oma lai tööpõld. Väljaspoole, rahvusvahelisele areenile astudes peaks aga meie võitluse ühiseks nimetajaks ja kandjaks olema

põhiseaduslik võitlusorgan. Meie ei võitle poliitilist sisevõitlust, meie võitlus on isamaalik välisvõitlus ja siin sammume ühiselt ja üksmeelselt oma kodumaa ja kodurahva vabastamiseks".

Järgnevalt kõneles Arvo Horn paguluse kolmest aartakümnest tagasi ja edasivaates, kasutades oma analüüsi elusena kolme teadise – Millerti, Backise ja Sernati – mõttekälke eestlaskonna mentaalsed ja hoiaku kujunemisest. Kolm iseseisvat riiki likvideeriti, nende maade majanduslik, kultuuriline ja isegi etniline struktuur muutus järsult ja 75.000 inimest põgenesid alatuks Eestist. Järg lk 2

Kol. Unt surnud

VANCOUVER (EPL) – Jäululaupäeval, 24. detsembril suri Vancouveri haiglas üks viimaseid Vabadussõjaajaseid rügemendilüemaid, kolonellinaat Jaan Unt, VR 1/2 ja VR 11/3 80 aasta vanuses.

Jaan Unt oli sündinud 20. juulil 1894 Leebikul. 1918 organiseeris Jaan Unt Peterburi sõjakooli lõpetanud õhvitserina koos Julius Kuperjanoviga Tartus treffneristidest Kaitseliitu. Võitleisid üheskoos Kuperjanovi nime kandvas rügemendis, millise juhtimise võttis J. Unt üle Kuperjanovi langemisel, olles sellel kohal sõja lõpuni, mil läks erru. Pärast 1. dets. 1924 kutsuti uuesti teenistusse Kaitseliidu tartumaa maleva pealikuks. Hiljem töötas politsei alal Tartus, Narvas ja Haapsalus, lõpetades ekstermina Tartu ülikooli majandusteaduskonnas cum laude. Viimase sõja lõpul oli ta Tartuomakaitse rügemendi üle-

JAAN UNT

maks. Pögenikuna tuli üle Sakamaa ja Inglismaa Kanadasse, kus ta Vancouveri lähikonnas pidas kalkunifarmi.

Kol. Unt tundis end enne jõulu halvasti ja toimetati haiglasse. seal tuli jõuluõhtul südameatakk, mis tõi kaasa surma.

ARST pääseb Eestist USA-sse

WASHINGTON (VES) – USA konsulaarametnikud Moskvast teatasid enne jõulu, et 42-aastane eestlannast arst Rita Värav, kes on sündinud New Yorgis, sai pärast 6-aastast ootega loa Venes võimudest väljarännuks Venest USA-sse.

Rita Värav oli üks neist 12 isikust, kes Washingtoni poolt tunnustati USA kodanikeks. Temaga koos anti luba N. Venest lahkumiseks ka ta abikaasale Mati Karl Väravale ja nende kahele väikese pojale. Mati Värav oli Tallinnast telefonilises ühenduses USA Moskva esindusega, tehes teatavaks väljasõidu loa saamise.

Rita Värav on sündinud New Yorgis. Ta viidi vanemate poolt imikuna tagasi Eestisse, kuhu jääd elama ja sauti hiljem N. Vene okupatsiooni haardesse.

ERN konverentsil. Juhatuse laua taga vasakult A. Meomuttel (Borås), Mai Martinson-Jürisoo (Stockholm), Johan Ungerson (Stockholm) ja G. Peet (Göteborg).

EPL

Neljapäeval, 9. jaan. 1975

Väljavaated

Möödunud aasta oli Rootsiile majanduslikult üldiselt soodus aasta, kuigi inflatsioon ennast andis tugevamini tunda kui kunagi varem siin maal, piirdudes siiski ainult kümnekonna protsendiga, samal ajal kui mujal maailmas see ulatus isegi üle paarikümne.

Kuidas on aga väljavaadete-ga alanud aastat? Siin on ma-jandusteadlased üldiselt ar-vamisel, et soodus aeg on möö-das, kõrgkonjunktuur kulmi-neerunud ja vastu tuleb minna paratamata tempo taseme-misele. Küsimus seisneb aga selles, kui ulatuslikuks kujuneb see stagnatsioon?

Tuleb mees pidada, et Rootsiile tuli kõrgkonjunktuur umbes aastase hilinemisega ja selle tõttu oli möödunud aastal selle maa konjunktuuri mitmeti erinev dünaamilisest maailma omast, kus juba allakäik ja kriis ennast valusalt tunda andma hakkas. Maailma autogigandid elavad üle kriisi ja inflatsioon kipub omama galopeerivat isee-lu. Ölikriisi aheleaktiivisoonid mõjustavad kõikide töö-stusmaade majandust.

On paratamatu, et need ahe-leaktiivisoonid tabavad ka Rootsi-t ja seda tõenäoliselt juba käesole-val aastal, tuues kaasa uue tööpuuduse suurenemise (milli-ist kõrgkonjunktuuri jooksul ei suudetud likvideerida täielikult, seda just asjaolu tõttu, et ehi-tusteguvuse vähenemisel ühe jääv tööjõud suurelt osalt leidis uued ülesanded mujal tööstu-ses, ilma et seda kunagi oleks jõutud registreerida töötuses-tatistikas).

Mis puutub kulmineeruvat kõrgkonjunktuuri, siis on see mitmeti olnud tagasihoidlik võrreldes varasematega ja majanduse juurdekasv, bruto-natsionaalprodukt, jääb peatuma kusagil kolme ja nelja protsendi vahel ja mida tu-leks nimetada "normaalseks juurdekasvaks". On ju olnud aastaid, kus juurdekasv on ula-nunud üle 7 protsendi. Mis puu-tub 1975-nda aasta prognoosi-desse, siis on siin arvamised olnud üsnagi erinevad 0,6-st kuni 2 protsendini (viimane arv on kalkuleeritud ametliku kon-junktuuriinstituudi poolt).

Igal juhul on aga kõik üks-meelsed, et produktiivisooni-luümi kasv muutub pikalda-semaks, mis muudab loob läbi ka tööjõu ärakasutamise statis-tikas. Palju on olnud muidugi vä-

lismaailma konjunktuuripildist, sest kuigi Rootsi moodunud aastal "elas paremini" kui muu maailm, siis ei tähendanud see põrnugi, et Rootsi saaks moodustada mingi erandliku saar-ekese üldises maailmama-janduses pikemas ajavahemi-kus. Sellegipoolest on leitud palju sellest, mida riigivõim ette võ-tab eelseisvate raskuste päre-rimiseks. Siin on mees õppe-tund aastakümnevahetusest, mil liigselt restriktiivne ma-janduspoliitika tabas tööstus- ja töönduseli nii raskelt, et uue rahvusvahelise konjunktuuri paranemiseks Rootsi lihtsalt ei suutnud takki pida.

Seekord on majanduseks-perdid soovitanud majandu-sministrite krooni väärtust vä-lisvaluutade vastu tõsta, kuna see aitaks tagasi hoida just väl-jaspoolt tulevate kaubahinna-tõusude mõjusid. See omakorda hoiaks tagasi inflatsiooni ja ka palganõudmisel kollektiivlepin-gute sõlmimisel. Senised sig-naalid amet- ja kutseühinguteit ei ole aga viidanud tagasihoid-likkusele ja seda just kasvava ebakindluse tõttu inflatsiooni küsimuses.

On aga selge, et palgalised on vägagi teadlikud, et nende oma kompensatsiooni nõudmine võib kujuneda inflatsiooni suuren-davaks teguriks. Muidugi oleks vajalik ka tagasihoidlikkust riigi enda majanduses, kus kulud on laavinia kasvanud ja kus kau-geltki ei ole tehtud tõsisemaid katseid väljaminekute vaos hoidmiseks avalikus sektoris. Naaber Taani sipleb just praegu üle pea kasvanud ma-jandusprobleemides.

KLA

PEN heiskas Eesti lipu Jeruusalemma

JERUSALEM (VES) – Teadaolevalt esmakordselt lehis Eesti sini-must-valge rahvuslipp Jeruusalemmas maailma teiste iseseisvate riikide lippude rivis, kui siin algas PEN-klubi kahe delegaadi, kelleks olid kirjanik Asta Willmann ja luuletaja ning Yale ülikooli õppejõud Aleksis Rannit. Eesti lipp asus konverentsi hoones Inglismaa ja Iisraeli lippu-de vahel. Konverentsi kaavas esines Eesti samuti ühe osatöva rahvana.

PEN-klubide liidu uueks rahvusvaheliseks sekretäriks valiti inglise kirjanik Peter Elstob. Kommunistliku leeri kandidaat, prantsuse kommunistist kirjanik Jean de Beer jäi hääletamisel vä-hemusesse.

Eesti delegaati Aleksis Rannit esines ettekandega luuletaja Heiti Talviku kui kommunisti all kan-natamud märtri üle. Eesti PEN-klubi delegaadide osavõttu rah-vusvahelisest konverentsist toeta-sid majanduslikult ka U.E. Kes-knõukogu ja Eesti Rahvuskomitee.

Konverents võttis vastu UNO-organisatsiooni UNESCO-t hukka mõistva resolutsiooni tema poliiti-kasse laskumise pärast.

Lakewoodis, New Jersey osari-gis, suri 17. detsembril Jaan Põ-hjala, sünd. 23. märtsil 1892 Eestis.

Maracaibos, Venetsueelas, suri 17. detsembril Adele Johanna, Reissar, n-na Minski, sünd. 5. au-gustil 1890 Tartumaal.

Neljapäeval, 9. jaan. 1975

ERN-konverentsilt: Algus lk. 1

"Uus poliitiline kliima nõuab ümbermõtlemit"

Paguluse hoiak on järelejärg-nendele sündmustele 1939–1944. konstateeris Arvo Horm, kes jagas praeguse pagulaslooma nelja põ-hitüüpi: konservatiivid, traditsio-nalistid ja radikalid. Neist esi-messe, konservatiivsesse gruppi kuuluvad domineerivad organisat-sioonides ja avalikus elus, kuulusid sageli juhtivasse eliti ja iseseis-vuse ajal ideoloogides seda pe-rioodi ja mitte kannatades teisti-mõlemist. Kõneleja arvates oleval selle grupi seitsukohad okupa-tsiiooni suhtes "differentseerima-tud, nuanseeritud, skemaatili-sed ja lihtsustatud", nad on "mii-litandud antikommunistid ja toeta-vad sõjakat ka kompromissitult hoiakut N. Liidu vastu". Hormi teine grupp, traditsionalistid on rohkem majanduslikult ja sot-elt kui poliitiliselt huvitatud. Ref-ormistid omakorda kuulu-vad keskgeneratsiooni, sumpati-seerivad liberaalsele liikumisele, on tundlikud enesemääramis- ja inimõiguste küsimuses. Olemasolev teadlikkus muutuvast maailmast, aga puudub sageli võime nalle muutsile kohandada. Radikaale (Millertit juhtes Estonian West Ra-dicals) tuleb iseloomustada kui oma identaust ja rahvuslikke juuri otsijaid, kes seda sageli püüvad leida kontaktis okup. kodumaaga, olles seegjures vähe huvitatud mi-nevikust, olles eeskätt kriitilised vanemate ja üldise paguluse suhtes.

Edasi vaatles referent pagula-s-konna sise- ja välisettevuse areng-uksa, rõhutades et see dualism, mis eesti ühiskonnas avaldus selle agraar-konservatiivses ja libe-raal-radikaalses suunas juba ise-seisvusperioodil, on kandunud edasi ka paguluses. See avaldub väga ilmekalt ka praeguses rootsi eestlaskonnas dualistilise struk-tuuris, vägagi selgelt aga ka teiste maade eesti rahvusgruppide ju-lagunemine kahte suunde po-li-tilisse blokki iseloomustab aga praegu kogu läänelise demokra-tia, selline eesti ühiskonna poliiti-line dualism on seega pigemini meie poliitilise küpseuse tunnuseks, vaevalt aga mingiks miinuseks.

Edasivaatelistes osas referent rõhutas, et kõik varajaseimate imigratsioonide uurimused näita-vad, et juba teise generatsiooni minoriteedid lihkmed omistavad endile sama poliitilise struktuuri ja partide poliitilise differentseerumise kui asukohamaa enamusrahvas, kolmanda generatsiooni juures on see kokkulangemine aga täielik. Rahvuslik eripäle jääb alles pea-miselt kultuurilisel alal ja ka eri-alises poliitilises tegevuses. Siis järeldub arvata ta, et järgneva 10–20 aasta jooksul kuulumine ja hääletamine sotsiaaldemokraati-kule partele Rootsis peaks eest-laste juures suurenema praeguselt 8–10 % ligi 50%. See tähendab siis aga ka sama drastilist praegust domineerivate konservatiivsete sumpatiiliste kahanemist.

Referent leidis, et eestlased sei-vusvõimelised eestlased ees-tlinguma poliitilistest muudatus-dest USA-s, Kanadas ja Austrias. Ta leidis, et tuleb kontakte ot-sida uute UNO liikmetega, eeskätt kommunistliku Hiinaga, kui N. Liidu uue peavastasega. Selgitus

tuleb suunata ametühingutesse, sotsiaaldemokraatiasse jne. Ta arvas, et selline ümberorientee-rumine nõuab organisatsioonide juhtkonna noorenemist.

JOHANNES MIKKELSON võrdles põgenikke ja sisserändajaid rändlindudega, kes peavad oma pesad maha jätna ja võõrile siirduma. Poliitilised pagulased aga saavad koju minna alles siis, kui kodumaaal rezhim muutub. Sageli aga tuleb poliitilistel pagu-lastel jääda maapakk kauaks või seel surragi. Eestlased näit, ei saa oma maapao kestvust kindlaks määrata ja neli on tulnud kohaneda sinises olustikus. Rootsi on vanade ajalooliste sisetemete ja üldise men-taliteedi poolest osutunud eestlasi-le üheks sobivamaks maaks.

Eestlased on esikohale seadnud oma kultuuri säilitamise, kusjuures nende eesmärgid ja organiseeri-mise tulidud on suutnud ka valit-susastuti muuta vastutulekiku-maiks. Meil on teiste grupidega võrreldes saavutatud edumaa, mis ei õigusta aga ennast "paremaks" pidama teistest rahvustest.

Kõneleja märkis, et a. 1974 oli murrangupunkti ametlikus suhtu-mises vahemustes, mis algas enfiis rahvusvahelise vabaame-ti ühingute liidu seisukohavõttude-ga juunikuus, kus käsitleti sisse-rännanud tööjõu küsimust eruo-palikus ulatuses. Neld on nimelt miljonide ja nende kaiste ühtlusa-mata, mil seda üldise on. Hollan-dis toimus Wagingenis sisse-rändajate end konverentsi võitu-kses välislooju diskrimineerimise vastu.

HEINRICH MARKI teemaks oli "Organiseeritud eesti ühiskond neljandal eksilaastakumnel", mida ta juhatas sisse koalitsio-nimõtte ajaloolise arengu käsit-lemisega ERN raames.

Laiemalt puudutades vabade eestlaste koostööd rõhutas ta veel eriti: Välismaal asuvate eesti anisatsioonide struktuur on erima-des aastakümnetes jooksul välja kujunenud ja siin ei tule eel-dada suuremaid muudatusi ka tä-levikus. Kõik eesti organisatio-nid välismaal on moodustatud

demokraatlikult, üksikük kas nad on loodud poliitiliste parteide ja koondest liiduna, kindlaid kogu-tusi kandva liikmekonnaga, poolt, erialalistest inimeste koondestase-ga või üldisemate kohustusvabadade valimiste teel. valitud "üldvaba-limiste" küsimustes kuuluvad mi-nevikku, samuti on oma aktuaal-suse kaotanud eestlaskondade "eindamise" küsimused.

Eri maades asuvate eesti kes-k-ete ja erialaliste organisat-siooni-de koostööd tuleb lugeda stabiili-seerumaks ja sujuvaks. Rootsis asuvad eesti keskorganisatsioonid on aastakümneid hääreteta koo-stööd arendanud eri maade kes-k-organisatsioonidega, erialalistele kui ka holti ja teiste ikestatud maade organisatsioonidega. ERN on praegu koostöös ligi pooleasja organisatsiooniga eri maades ja kontinentidel. Üheks vähekesk erandiks on Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu.

Koostöökoostöö ERN-i ja Kes-knõukogu vahel on olnud rühma-korraldus. Koostööd teotused ei ole aga seni andnud tulemust, sest Kes-knõukogu ei ole tahtnud Eesti Rahvusnõukogu aktsepteerida eesti poliitiliste parteide ja rühmi-tuste koalitsioonina, s.o. poliitilise keskorganisatsioonina, vaid on püüdnud vaaeldada Eesti Rahvu-snõukogu Rootsi eestlaste ühe keskorganisatsioonina, kes võiks olla Kesknõukogus esindatud REE kaudu. Sellise vaatekoha avalikult demonstreerimine kajastus Üle-maailmsete Eesti Päevade raames toimunud Rahvuskongressil.

Kesknõukoguga ei ole saavuta-nud koostööd ka Oslo valitsus. Kõ-neleja formuleeris ERN seisuko-ha: ERN pooldab ja soovib koo-stööd Kesknõukoguga kui respek-teeritakse iga organisatsiooni võrdõiguslikkust ja kui samal ajal ERN Kesknõukoguga liitumisega saavutatakse kokkulepe ka koo-stööks Oslo-valitsusega. Puududa-dest toimunud läbirääkimisi kolme REE rühmitusega leidis kõneleja, et Eesti Komitee poolt esitatud tingimused olid igati põhjendatud ja peaks jatkuma "galooline" töö-jaotus kokkuleppe puhul.

ELDK aktiivsus välispoliitilisel

Eesti Liberaaldemokraatlik Koondest pidas aastavahetusel oma üldkoosoleku Stockholmis Eesti Majas Eesti Komitee ruumides. Koosoleku avas esimees Endel Krepp, kes nentis, et Koondest on seljastaga intensiivne välispoliti-line tegevusaasta.

Tegevusaruande esitas pease-kretär Aleksander Terras, kes mainis järgmist:

Möödunud aastakoosolek peeti reedel 18. jaanuaril Eesti Komitee ruumides. Andres Käär ja Alek-sander Terras kommenteerisid li-beralistide parteide viimaseid väl-jalutulemusi ja tuleviku välja-vaateid. Valiti uus 10-liikmeline juhatus kaheks aastaks ja samuti moodu organid ning esindajad koo-stööorganisatsioonides. Noorte sektsiooni organiseerijaks ja esin-dajaks koondest juhatusse valiti Raivo Randes.

24. jaanuaril toimus ELDK, EDU ja LE ühisel korraldusel avalik rootsikeelne diskussioonühendus Eesti Majas teemal "Blandaktens kapen och esterna i Sverige". See oli jät-k eelmisel sügisel toimunud eesti-keelsele diskussioonühendusele sama probleemistiku käsitlemiseks, mis leidis elavat tähelepanu.

Veebruaril algul viibis A. Terras Eesti Rahvusfondi toetusel Lon-osa võtta Liberaalse Internatsio-naali eksekutivkomitee koosolekust.

Traditsioonilised Vabaduse Koolist võttis käesoleval aastal osa Ülo Ignats. Teemaks oli "Tsentra-lisatsioon või föderatsioon". Kooli toetus Leena Saksamaal ja juha-tajaks oli jällegi professor Reif. Liberaalse Internatsionaali koo-solekust juunis Noordwijk's Hol-landis võttis osa Vilma Belinfante.

Folkpartieti nn maapäevast sep-tembris võttis osa Heinrich Mark. Maapäev võttis ka sel aastal vastu mitu Balti riikide seisukohalt olu-list resolutsiooni, muude hulgas ühe mis oli otseselt suunatud rõ-humise vastu Balti riikidele. Mitu resolutsiooni oli algatatud eesti noorte liberaalide Ülo Ignatsi ja Andres Kääriku poolt.

ELDK esindajad on tegevusaas-aktiivselts-osa võtnud ERN'ukoa lisatsioonist ja teiste kes-k-organisatsioonide tegevuses. Juha-tus on tegevusaastal pidanud 2 ja sekretariaat 3 koosolekut.

Tegevuskavas on ka uuel aastal pearrõhk välispoliitilisel tegevusel. Noorteseksioon, mille esimeheks on Jaan Runsa, kavatsab organi-seerida poliitiliste küsimuste õpi-riingi, mis seaks senisest rohkem poliitiliste huvidega noori. Klu-biõhute korraldamise üksikasja-likuma kava väljatöötamine jäeti Manni Varepi hoolde.

Vastavalt juhatuse ettepanekule et-sustas Eesti Liberaaldemokraatlik Koondest astuda Eesti Ko-mitee liikmeks.

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagblad

Peatoimetaja Juhana Koka

Vastutav väljaandja

(ansv. utg.)

Arvi Moor

Toimetuse ja laltus:

EESTI MAJAS Stockholmis

Wallingatan 32, tr. 68

Postiaadress: Box 667

101 29 Stockholm 1

Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus

Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,

631 62 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72

Tellimispöistgiro nr. 15 67 70-0

Kuulutusarvete postigiro 60 59 00-0

Eesti Päevaleht Förlags AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aastakr. 187:—

Termin (4 kuud)kr. 68:—

Kuukr. 18:—

Valjaandja EESTI PÄEVALEHT

FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens,

Tryckeri AB Eskilstuna 1975

UUS NORMIRAAMAT

Elmar Munk: Väike õigekeelsuse sõnaraamat, 10. muudetud trükk (redigeerija Herman Rajamaa). Rootsi-Eesti Õpperaamatufond. Stockholm, 1974.

Keelt, inimvaimu nil vajalikku mõtete vormimisvahendit, on peetud õigustatult elavaks organismiks, mis täieneb ja muutub alata. Seoses uute mõistete tuleb keelde pidevalt uusi sõnu, osa vananeb ja kaob.

Keel ei tule koju postiga ega kuku taevast, vaid keelt tuleb õppida ning õpetada. Tavaline kõnekeel, mis sisaldab palju loomulikke elemente, rahuldab küllaldaselt määralt igapäevaseid tarbeid. Ent keerukamas sõnastuses ja pe-

nemas lõimes-koos kirjakeelt, mis on mõeldav suhtlemiseks laiemas ümbruses, tuleb paratamatult õppida, õpetada ja normida.

Kuigi õigekeelsuslik norm on teataval määral vägivaldne, pole kirjakeele õpetamine teistil mõeldav.

Normide andmisel toetatakse peamiselt kõnekeelse esineva vormi levikualale, kuid arvestatakse ka muid tegureid: süsteemipära ja järjekindlust, samuti ka lühidust, otstarbekust, selgust ning kõlavust. Eriti rõhutatakse just süsteemipärasust ja järjekindlust, millela õigekirjutuses, veegli enam käänd- ning pöördkondade rägastikus ei saaks kuidagi orientuuda.

Antud normid-vormid pole iga-vesti kestvad ega kindlad, vaid neid muudetakse. Seejuures määrgivad kaaluvat osa eelminematud tegurid ja iga uustrükk viib üha suurema selguse, tarkohase süsteemi ning nil mitmelgi puhul (1-mitmus, 1-minevik jm.) suurema kõlavuse poole.

Okupeeritud kodumaal püüsid õigekeelsuslikud keelenormid arvatavasti pikemat aega. Võib-olla tehti pismuudatusi, kuid aastal 1960 ilmus ulatuslik õigekeelsuse sõnastik, mis toob suhteliselt palju muudatusi. Hiljuti ilmunud "Välis-Eesti" numbris (16. det.) vaatleb kaok Herman Rajamaa neid oma selgitavas artiklis lähemalt, seepärast liibsen neist osaliselt üle, sest eelminematud teose 10. muude-

tud trükkis om neid arvestatud peale mõnede erandide.

Marie Under pealkirjastab ühe oma luuletuskogu "Rööm ühest ilusast päevast". Silmses sõnavõtus tahaksin lausuda midagi taolist. On tõsiselt rõm ja heameel sellise hädavajaliku abiraamatu ilmumise puhul. Juba põgus tutvumine ületab nil mõnegi lootuse. Lähemal tutvumisel võib tulla veelgi lisa, mainin neist peamiselt kahte.

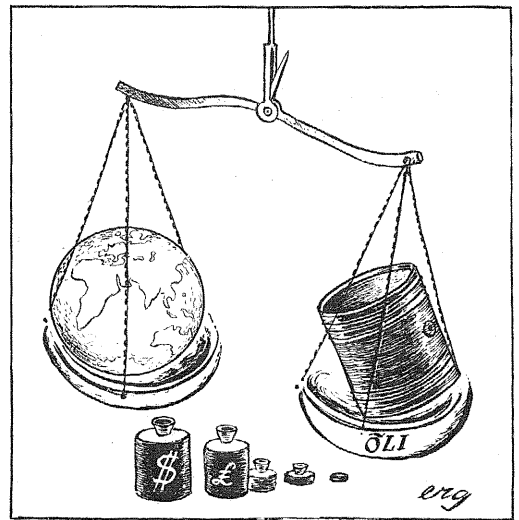
Kogu iseseisvuse kestel olid lubatud rööpvormid: hea-hää, peal-pääl jt. Aga aastal 1960 ilmunud õigekeelsuse sõnaraamat keelustab lõuna-eestilise hää, sääl jt., lubades vaid hea, peal, seal. Ootakuksin meelsasti vastupidist, sest keele suurmeister Johannes Avik, ise põhja-eestlane, eelistas ning tarvitas lõuna-eestilisi hää, pääl jt., isegi naeruvääristas põhja-eestilisi vorme väljendis: "seal siis andsin suud".

Mis ka ei tehtaks, ometi ei saada valla lõuna-eestilisest hääst. See kummitab mitm. osastavas hää, samuti määrsõnas hääst. Laulm selgi eelistatakse pääl, sääl, mis riimub ka oluliselt sõnaga hää (heli). Tuhat tänu lubatud rööpvormide hää, pääl, sääl, pääl jne. eest!

Veelgi tugevama aplaus rööpvormide lihtne, lihtse, täpne, täpse jt. eest. 1960. a. sõnaraamatus kehtestatud otse absurdused ja kurioosid lihtne, lihtsa; moodne, moodsa, täpne, täpse jne. viitavad ja vihjavad süsteemilagedusele ja loovad täieliku kaose. Selliseid sõnu pole palju (umbes ehk 10-kond), kuid on täiesti vastustolu tüüpikonna põhisonadega: kuldne, raudne, valkne, algne, sealne, sinne, siinne, tärne jt., kus lõpp ne liitub konsonandile, mis tüüpikonna kindel tunnus.

Sia kuulub samuti liitsõnade põhisonana esinevad: aegne, jalgne, eelne, kordne, iligne jne., lisaks vägagi arvukas vöösonade sületais: eleganne, ovaalne, soliidne, absurdne, monotone, humaanne jpt. Nil võib nüüd hirmu tundmata ja seadust rikkumata kääntada: soodne, soodse, hooone, hooone, iligne, ilgse, ehtne, ehtse, täpne, täpse jne. Kiitus siingi lahke loo-andmise eest! Süsteem ja järjekindlus hakkab võitma juba kuju.

Aga on ka soovidaajtmisi, mildest suur osa on juba vanemad asjad. On täiesti asjatu ja liialdatult arvukaks palustatud tüüp- või märksõnade arv: 845! 1960. a. ulatuslikum teos annab neid vaid 115. Ja küllaldaselt! On liialdatud

Maailmakaal.

sisseütleva lühemate vormidega: krikku, voodi (pidu) pittu, tätt, (nõbu), nõppu, vankri, tasku, taeva, põrgu kui lügselt ühiskeelsed ning reeglivastased. Sõnast mõni antakse sisseütl. lühema vormina mõnda (osast.). Sii kuulub lisaks vaid 5 sõna: uni, lumi, tuli, meri, veri. Ja neil kõigil on sisseütl. lühemad kuju omast. sisekonn. tugev-nemisega: unne, lumme, tulie, merre, verre, järelikult siis ka mõnne.

Naeruväärne on sõnast tädi anda tädisse e. tätti, mitm. os. täide. 1960. a. sõnastik kääntab sõna tädi nagu südi: tädisse, tädisid. Sõnad sügis ja kevad on juba kaotanud lõppvokaali, kuid osuti ja palitu säilitanud. Ootaksin kadu ka siin. Pöördõnast kaema antakse kae-

tud, kaetakse, oleks mitmeti parem: kaedud, kaedakse, sest eelmised kuuluvad verble katma (laud on kaetud, lauda kaetakse). Kas on tark tegu anda pöördõnast laskma küll ehk ühiskeelsele tuttav lastin, lasti, lasti pro lasksin, lasksid, laskis?

Ootan päeva, millal lühend mil lühendad eelmist sõna. Praegune lühend mil, s.t. millil, aga millal jaoks pole lühendit.

Põgusal lehitsemisel saadud mõtted, aga mõnedki neist veideritakse ehk edaspidi. Üldiselt on aga teos täiesti soovitatav, sest olemine juba uppumas õigekeelsuse vigadesse. Seepärast on eelminematud teos kõigiti väärt leidmaks teed paljudesse kodudesse.

Kristjan Meikoop

Eesti keele ülikooli-kursus

Üliõpilasi, kes on huvitatud eesti keele õppimisest Uppsalas või Stockholmis kevadsemestril 1975, palutakse endid kohe registreerida Soome-ugri instituudi juures Uppsalas (ka neid, kes tahavad õppida Stockholmis) tel. 018/13 65 04. Instituut on finl-ugriksa språk, S:t Olofsq. 1, 752 35 Uppsala. Lähemad informatsioonid võib saada ka Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudist tel. 08/15 01 10/1338.

Lõuna-Rootsi Eesti Maja ümberehituse plaanid on valminud

LUND (EPL) — Lundi linnavalitsus otsustas 2. septembril 1974 müüa kinnisvara Gråbröder 1, 200 000 krooni eest. Otsuse tulemusena esitati novembril kuu keesle ostulepingu ettepanek. Töötoimkond külastas 6. detsembril linna esindajaid, juriidilise osakonna juhataja abi A. Lindblad ja kinnisvarade osakonna juhataja R. Linder. Tähtsaimad arutused arutati tehnilisi ja juriidilisi küsimusi kujuures võeti arvesse meele poolt esitatud seisukohad.

Kinnisvara vastu võtmise kuupäevaks on 1. märts 1975, millele järgnevad korraldus- ja ümberehitustööd.

Arhitekt G. Kunnos on koostanud ümberehituskavandi linna ehitusosakonnale esitamiseks. Selle aluseks on kevadisel aastapeakoosolekul esitatud kavand, mis hiljem koostöös juhataja ja tolmkonnaga ehitati arendatud. Põhimõtteline nõusolek linnaarhitekti meele kasutamistotarbeks on olemas. Lõuna-Rootsi Eesti Maja juhatus kiitis lepingu parandatud kujul heaks. Lepingule kirjutatakse alla nii kiiresti kui võimalik.

Praegused ütrilepingud on kõik sõlmitud kehtivusega 1. oktoobrini. Kavas on alustada ütrinega läbirääkimisi, kui ostuleping on sõlmitud, eesmärgiga tühjendada meile vajalikud ruumid nil ruttu kui võimalik ümberehituste alustamiseks.

Praegu on suures majas kolm tühja korterit, üks ühetoaline ja kaks kolmetoalist. Võib-olla on eestlaste hulgas üksikisikuid ja organisatsioone, kes juba nüüd sooviksid lähemalt uurida võimalust ütrida ruume Eesti Majas. Ühetoaline korter tundub olevat esmajoones sobiv mõnele organisatsioonile. Lähemat informatsioon on võimalik saada Eesti Maja Toimkonnalt.

Eesti Laenu-Hoiu Ühisus on dir. Ventsell kaudu avaldanud nõusoleku laenata Eesti Majale vajalikku summat põhiliselt ja lisalaenu näol. Siinkohal oleks põhjust soovitada Lõuna-Rootsi eestlaskonnale senisest suuremal määral palgutada oma hoiused Eesti Laenu-

Hoiu Ühisusse. Tulevad ja hoiused laenu näol kasuks meile ühistele ettevõtetele nagu Eesti Majad jne.

Oleks loomulik, et keegi kohalikest kaasmaalastest võtaks enda peale majavanema ülesanded. Toimkonna liikmed on nõus asjast huvitatutega majavanema küsimust lähemalt arutama.

PEAKOOSOLEK

28. jaanuaril 1975 toimub A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja erakorraline peakoosolek. Kehtivate seaduste kohaselt on niisugune koosolek vajalik aktsiakapitali suurendamiseks, mis praktiliselt tähendab seda, et uued aktsionärid saavutavad hääleõiguse mai kuu peetavaks korraldusse aastapeakoosolekuks. Erakorraline peakoosolek võimaldab anda aktsionäridele täiendavat informatsiooni kõigest, mis puudutab Eesti Maja. Samuti saame koos arutada ümberehituskavu.

MAJANDUS

Nil kaua kui meil polnud oma maja, polnud meil ka ühiseid majanduslikke huve. Nüüd on aga olukord teine! Ruumide loomine Eesti Majas nõuab peale ostukapitali ka raha niisugusteks töödeks, milleks me oma jõud ja oskused ei ole küllaldased. Kui peame vajalikud summad laenama, siis peame ka arvestama üsna kõrgete kuludega amrteerimiste ja laenu protsentide näol. Kui aga paneme rahad ise kokku — s.t. ostame aktiivalt ja suurendame sel teel aktsiakapitali — langevad ära laenu-dega kaasnevad kulud.

Mida väksemad võlad on Eesti Majal kanda, seda kergem on meil kõigil ühist kodu majandada. Sel leppärast:

Jätkakem aktsiate ostmist endise hooga!

Aidakem kõik kaasa selleks, et Eesti Maja saaks võimalikult kiiresti kaunist ja otstarbekohaseks kodaks meile kõigile!

Eesti Maja on meie ühine kinnisvara. Iga uus aktiivne annab kindla majandusliku aluse meie ühisele ideelisele üritusele!

Head uut aastat soovib

Lõuna-Rootsi Eesti Maja Toimkond

Kultuuri-auhind märtsikuus

Rootsi Eestlaste Edinduse juhatus tegi Kultuuriauhinna alalise sekretäri Arvi Moorile ülesandeks astuda samal 1975. a. kultuuriauhinna väljaandmiseks. Auhiina väljaandmine toimub 8. märtsil vastaval erikutsel.

Uue äjavalitud esinduskogu kokkusaatmise ajaks määrati pühapäev, 28. jaanuar. Koosolekud toimuvad Medborgarskola ruumides algusega kell 10.30. Nagu varem tähendatud, on eelneva laupäev reserveeritud rühmituste koosolekuteks peenumi ettevalmistamisel.

Esloni võit Malmös

MALMÖ (EPL) — 22-aastane Falköpingi-eestlane Jaan Eslon tuli võitjaks Malmös toimunud lahtistel malevõistlustel, saavutades 5,5 punkti seitsmest viimast. Võistlusest võitis osa rohkeld välismaalasi ja Eslon kohtas fiinlasmatahi hollandi maletajat Gennadi Solonkot, kollega ta mängis viiki.

EESTI PÄEVALEHT

ESTONIAN DAILY

VALIMISTE LÖPLIK TULEMUS

Küing Arbetarens: "EPL kohtlemine on SKANDAALNE diskrimineerimine"

Idia ja Kudu Soomes

Punane valis vahaduse

Valimistulemusi selgitamas

Tehke oma sugulastele ja sõpradele kel veel puudub eesti ajaleht

KINGITUS

tiheda kontakti näol eestlusega mida võimaldab

EESTI PÄEVALEHT

Kinkekaarti Eesti Päevalehele saab talitusest: Box 667, 101 29 Stockholm 1 või helistades telefonil 08/21 84 46

Simas Kudirka puutus kokku New Yorgi eestlastega leedu kultuuriritsentumis, kus oli korraldatud tutvumiskohtu. Pildil vasakult Jula Virkmaa, Simas Kudirka, USA kongressi esindajatekoja liige Robert Hawranah, Eugenia Kudirka (Simase abikaasa) ja Rein Virkmaa. Virkmaad tegid Batunis kaasa Kudirkade vabastamiskaitsekojaga.

Loengud kahjulikud arvas EKK Kanadas

TORONTO (ME) — Eestlaste Kesknoorkogu Kanadas (EKK) juhatus taunis kui kahjulikke kaht Torontos peetud avalikku loengut eestluse poliitika teemadel, kuna seal esitati ja propageeriti põhimõtteid, mis ei ühtu ülemaailmse Eesti Rahvuskongressi rahvuspoliitiliste teesidega, mis näevad ette nii poliitilise kui kultuurilise võitluse jätkamist. Diskussioon avalikus osas nende kahe ettekande ümber olnud elav.

Tegemist oli Toronto Eesti Seltsi loengutesarjas kahe referaadiga, mille esitajaks olid Heino Jõe ja Tõnu Parming.

Heino Jõe referaat "Ühelnemad ja realiteedid" langes põhimõtetelt kokku Tõnu Parmingi referaadiga "Eestlus väljaspool Eestit" — mõlemad leiadsid, et poliitiline võitlus eesti rahva õiguste taastamiseks ei ole enam oluline ja palju tähtsam on kultuuri säilitamine ning kul-

tuuriliste sidemete viljelemine okupeeritud kodumaaga. Parming märkis m.h., et palju oleneb sellest, kas me näeme ühe rahvuse kõrgema aatiliselt instantsina kultuuri või oma riiki, leides, et kultuur on see, mis annab aluse rahva iseteadvusele. Referent pidas eestluse säilitamist võimalikuks ka üleminekul võõrkeelele.

EKK otsustas omalt poolt korraldada rahvuspoliitilise selgitust ja diskussioonikoosoleku uuel aastal.

Kesknoorkogu juhatus on olnud Kanada kirjatusega Clarke & Irvin kontaktis Andres Küngi raamatu "Saatusi ja saavutusi" välja andmiseks inglise keeles. Kirjatuse loeb praegu tõlg. Seisukohavõttu kirjatuse poolt on oodata lähemal ajal.

Tooni, n-na Teemant ja Stefan Fäldtile sünnis Helsingborgis poeg.

Skautlike noorte jõulupidu Borås

BORÅS (EPL) — Pärnu lipkonna jõulupidu 14. detsembril tõi kokku saalitäie rahvast kes huviga jälgis poolteist tundi kestvat eeskava.

Pidu algas aktusega mille avasõnas lipkonna abijuht Leida Helberg kõneles jõuludest ja meile rahva saatused. Neli noort andsid oma lubadusi ja tõotused. Aktus lõppes hümniga ja lippude defileega. Lipkonna Luutsia oma kuue näitsikuga tõi valgust ja loid meeleolu oma esinemisega. Kadunud piiskop Kõpu 100-a sünnipäeva meenutamine toimus piiskopi jõulujuttuse kuulamisega heilplaadilt.

Peo lõbusamas osas laulsid noorimad pärnakad jõulu- ja talvelaulu, noorte väsimatu sõber hr. Joosep Pruun lausis noortele ja küllalile südant soojendavaid sõnu, endine lipkonna liige Meta Leesik laulis kitarri saatel kaks laulu ja d Inga Andersson deklameeris.

Peale näidendid toimus koosvõlbimine kohvilauas. Lipkonna noored esinesid veel lauluga ja kahe rahvatantsuga. Jõuluvana oli suulaemale vaatamata küljeste kõlinal kohale jõudnud, suure kingikotiga nagu tavaliselt. Nii said peolised pealekauba veel hulga salme ja laule.

Jõulupeol olid hundulubaduse andjaks, mille võitis vastu üksuse juht Leida Helberg, Andres Lippu, hellakese lubaduse andis Annet Pihlman ning ekauit ja gaidi tõotuse andis Martin Haljasmäe ning Inga Andersson.

Jõulunäidendis oli metsavanaks Martin Haljasmäe, emaks Marita Põllu, lümekuningannaks Merike Varma, Mare osa täitis Monika Reinthal, Linda oli Helie Põllu, tuulepoisid Andres Laas ja Mikko Helberg, päkapikud Jan Tobon, Mart Laas ja Andres Lippu ning väike Mikael. Lumehelbed olid Anne Tobon, Anette Pihlman ja Leena Tobon.

"Pärnu" lipkonna jõulupeol, Vasakul võitab Leida Helberg vastu hundulubaduse Andres Lippu, paremal Luutsia näitsikutega publiku ees. Vasakult Epp Laas, Reet Kotkas, Ann Varma, Inga Andersson, Leida Helberg, Leena Kotkas ja Marita Põllu.

Kui maailm ei tahtnud vastu võtta saksa juute

Teise maailmasõja puhkemise eel algatas juudi organisatsioon Joint Distribution Committee (JDC) ulatuslikumat aktsiooni juutide väljaviimiseks Saksamaalt. Hitleri valitsuse all olid juudid juba rängalt kannatanud ning naised, et natsidel oli tõsine kavatsus juute täielikult välja rookida. Paljud olid juba omal käel põgenenud, kuid suurel hulgal oli juute veel ikka Saksamaal. JDC päästeaktsiooni oli pooleldi nagu äriline ettevõtte, seda said kaasa teha need, kes maksid sisse sõiduhinna üle Atlanti ja muud kulud. Kavatsus oli juute viia Kuubale, kust nad hiljem oleksid pääsenud Ühendriikidesse.

JDC oli saanud kokkuleppe Hamburg-American laevaliiga, kes päästeaktsiooniks oli andnud oma luksusaariku "St. Louis". Eeltööd aresnesid sujuvalt ning kevadel 1939 oli juba reisivalmis esimene laevatäis — arvult 936 inimest. Igaüks oli maksnud sõiduhinnaks Hamburgist Havannasse 262 doll., peale selle tagatiseks 87 doll., nimeit selleks, kui Kuuba ei peaks reisijaid vastu võtma.

18. mail 1939 alustas "St. Louis" teekonda. Laevatrepi oli kõva valve, et laeva ei pääseks "jäne-seid". Iga reisijat kontrolliti hoolikalt ja igaüks pidi trepi ette näitama oma Saksa passi, millel oli esiküljel suur punane "J" — sõnast Jude.

Laevaliini oli muide ostnud Kuubal juutidele peatusloa, makstes iga pea pealt 150 dollarit. Dollar oli tollil küllalt suur raha. Arvestades tolleaja kurssi järele ümber Eesti kroonidesse, tuli kütal isikul reis üle Atlanti maksma üle 1000 krooni. Enamus juute oli kuidagi saanud realiseerida oma varanduse ja summa kokku ajanud, palju oli neid, kellel pärast sõiduhinna ja kutsijoni tasumist jäi tasku vaid paar dollarit.

Laeva väljasõidul ei teadnud keegi, et Kuuba president Frederico Laredo brui oli 8 päeva tagasi andnud dekreedid, millega Saksamaa juutide maabumiskoht tühistati...

27. mail 1939 jõudis "St. Louis" Havannasse. Juutide üllatuseks ei lastud kedagi maale. Sadam oli mehitatud sõduritega, kes sealt ajasid tagasi isegi vastutulnud tervitajad. Otsel valguistati laeva ja selle ümbrust helgihetjatega, et keegi ei saaks hüpata vette ega ujuda maale või pääseda omaste poole vastusaadetu paati. Sellised paadid vastutulnud omastega ringlesid paegu pidevalt laeva ümber.

Millejärele 28 juuti pääses lõppeks maale, kui nad olid maksnud tavalised maksud pluss veel 500 dollarit viisa eest. Nendest kuus sai alalise, 22 aga ajutise viisa. Kuuba valitsus seletas laevakompanii esindajatele, et maabumiskoht olevalt muutud illegaalselt. Kuuba ajakirjanudenes algas samal ajal tugev antisemitilist propaganda, juutide vastu kõneldis ka parlamendiliikmed ning Kuuba raadiost kostsid juudivastased loosungid.

29. mail JDC saatis kaks oma esindajat Havannasse läbi räakima. Üks nendest oli Kuuba Kaubanduskoja juht USA-s adv. Lawrence Berenson, kes oli ka Batista isiklik sõber. Esindajad teatasid, et IDC paneb välja bondi 125.000 suurus, kindlustuseks, et ükski reisi ei jääks Kuuba valitsuse hooldumisele. Lähirääkimised näisid kulgevast soodsalt, kuid siis andis president 31. mail "St. Louis"2 kapten Gustav Schröderile käsu,

viia laev välja Kuuba vetest 12 miili kaugusele ulgumerele. JDC pöördus nüüd Washingtoni poole, et juutidel antaks USA-s ajutine peatusloa, kuid sellest USA võimud keeldusid.

2. juunil läks laev 907 reisisaja merele. Laeval puhkes kohati hüsteerika, oli ka üks enesetapnisuht. Varsti selgus, et Kuuba siiski keeldub juute vastu võtmast ja nii tuli laeval alustada teekonda tagasi Hitleri-Saksamaale halbaennustavale saatusele vastu.

Kuubal jätkusid aga Berensoni lähirääkimised. Üks valitsusametnik tuli Berensoni juurde hotelli ja nõudis miljonit dollarit. Kui juudid on nõus seda summat maksma, ütles ametnik, võiks nad Kuubale jääda, kuid nad palgutatakse siis Isle of Pines'ile, hilisemas kodusõjas tuntud saarele.

Kava oli tulnud Fulgenzio Batistalt, kelle käes olid tollid juba suures osas riigihõljad. Miljonist pidi minema 50.000 valitsusele ja 150.000 Batista valimiskampaania jaoks. Ülejäänud summa saatus jäi selgusetuks. Bru, kes oli Batista rivaal valimistel, nõudis 500 dollarit igalt juudilt, lapsed kaasa arvatud.

Berenson ütles, et sellise summa kokkusaamine võtab aega. Bru andis lõppeks 48 tundi aega summa kokkupanemiseks. Ta oli lisanud, et USA-s on rikkad juudid, kellelel milijoni kokkusaamine on vaid minutite küsimus.

Vahepeal oli "St. Louis" jõudnud juba Florida kohale USA rannikule. Otsel palstsid selgesti Miami tuled. Kuna Washington kartis, et juute võidakse illegaalselt maale saata, oli laevale vastu saadetud USA rannalaevad, kes saatsid relvalaeva kogu aeg rannavette piirkonnas.

5. juunil teatas Bru, et Kuuba on nõus juute palgutama Isle of Pines'ile, kui pannakse välja garantii toidu- ja ülalpidamiskulude katteks 500 suuruses isiku kohta. Kui seda garantii ei anta 6. juuniks, siis president pressikonverentsil, ütles pakkumine aegub. Loomulikult ei saadud ühe päevaga sellist summa kokku.

Sellal, kui "St. Louis" võitis suuna Hamburgi tagasi, moodustati laeval päästekomitee, kes saatis president Rooseveltile palve, et USA võtaks juudid vastu. Palvele vastust ei saadunud.

Morris C. Troper, JDC esindaja Euroopas, hakkas nüüd juutidele

otsima varupaika mujal riikides. Kolumbia keeldus, samuti Tšiili. Paraguay põikles ja vastas, et küsimuse otsustamine võib võtta aega. Argentiina teatas eitavalt. Lõppeks sekkusid ka teised juudi organisatsioonid ja pikkaide telefonikõnede tulemusena võeti juute vastu järgmiselt: Belgia 214, Briti 287, Holland 181, Prantsusmaa 224.

Varsti seejärele algas sõda ja Euroopa mandrile jäanud juudid sattusid uuesti Hitleri meelevald alla. Ainult Inglismaale asunud juudid pääsesid hävingust, suurem osa nendest on kuuldavasti asunud Ühendriikidesse. (VESI—S).

Ärimees Agnew

NEW YORK — Spiro Agnew, Nixon pooll lahkuma sunnitud USA aspresident, on nüüd tegev ärimehena. Ja teda peetakse otse geniaalseks sellel alal.

Agnew teenib 100.000 dollarit aastas kinnisvarade äriridega, kusjuures tema parimateks klientideks on õlist rikkaks läinud araab-lased. Viimased investeerivad Agnew kaudu oma ööldollareid.

Olimpiaküla elanikkudeta

MÜNCHEN — Müncheni olümpiaküla, millest pidi pärast olümpiamänge saama moodne korterisula, seisab praegu suuremas osas tühjana. Põhjuseks on ebataavaliselt kallid üürid.

Korterid on küll moodsad ja mugavad, omades ka maa-aluseid garaaže, kuid paistab, et selletoel luksust saavad endale lubada vähesed. Olümpiakülla ehitamine läks maksma umbes 6 korda rohkem, kui esialgul kavatsed. Osa arveid on praegu tasumata. Näiteks nõuavad arhitektid oma honorare, mis on kogusummas 21 milj. marka. Seda tasu peetakse liiga kõrgeks.

ku ees. Vasakult Epp Laas, Reet Kotkas, Ann Varma, Inga Andersson, Leida Helberg, Leena Kotkas ja Marita Põllu.

Kohale tuli ka jõuluvana paljude pakkidega Göteborgi kooli ja teistele noortele (EPL-foto Kopler)

Esimese ja teise klassi õpilased esitamas jõuluevangeeliumit Petlemma söime juures, kus põlvitavad kolm kuningat... (EPL-foto Kopler)

Göteborgi kooli jõulupidu

GÖTEBORG (EPL) – Eesti koolipoed, isäraniis aga jõulupeod, jätkavad eksilisil vääraratuulit endisi traditsioone. Nende moderniseerimiseks pole midagi lelutatud. Selleks pole ka kuskilt eeskugu võtta. Ei ole põhjustki. Jah, eesti kooli jõulupeod on jäänud samaks, mis nad oled iseseisvuse ajal ja enne iseseisvustki. Või milleks peakski seda üsna traditsioonilist muutama, kui pealegi muutmise ei tooks traditsioonile raskustavast liisa.

Göteborgi Eesti Algkooli on seue poolest heas seisundis, et tal on võimalik töötada Johannebergi kooli ruumides ja ühtlasi kooli juures, kus valitseb hea distsipliin ja kus austatakse ka traditsioone. Üks neid on just jõulutradsitsioon kirikus, kus Jeesuse sünnilugu esitatakse väga hea muusikalise tasemega – õpilastest solistide, laulu- ja instrumentaal-ansambli kaastegevusel. Kool on selle traditsiooniga kuulus, mistõttu ettekannet tuleb jälgima õpilasi ka teistest koolidest ja samuti vanemaid inimesi.

Seda eeskugu on muidugi eesti koolil oma traditsioonil täiendamiseks raske täita. Kuid G.E. Algkoolil on ka midagi taolist: ta esineb traditsiooniliselt oma õpilaskooriga eesti koguduses jõulu- ja malateenistusel kirikus. Ja Jeesuse sünnilugu – Jõuluevangeelium – esitatakse alati kooli jõulupeol. Nõnda on siis ka mõnelt ühendavalt sidemelt eesti ja rootsi kooli jõulutradsitsioonide vahel.

Jõuluevangeelium. Sellega algaski Göteborgi Eesti Algkooli jõulupidu, mis leidis aset 21. detsembril Gamlstadi Meborgarghuse's resp. Vanalinnas Rahvama, jas. Ettekande noortasid kooli noormaid, s. o. I ja II kl. õpilased kõigiti kordalaimit. Sündmust

markeeriv lasterietus, küünalde ja prozhektorite-valgus kujundas kauni ning jõulumeelolu süvendava vaatepildi. Ka Püha õõ laulmine kulges toredest.

Palvuse pidas evangelist Abel Milder ja jõuluteritvuse kodumaa-le ütles õpilane Eevi Kaar. Siis järgnesid õpilaste sõnalised ja muusikalised lühiettekanded. Neid oli kavas kokku 28 punkti. Kuid sujuvalt esinemised ja viivitusteta järjekord põhjustas, et ole-tavast pikk kava viidi läbi poolteise tunni jooksul.

Sõnalised ettekanded vaheldusid muusikalistega. Viimaste osas tules mainida I ja II kl. esituses (Eero Tarjuse klaverisaatel) Oh, lapsed, kõik tulge! ja Läbi sahiselva lume, IV kl. õpilase Reet Paimi esinemist klaveril lühipalaga Tantsuke, V kl. õpil. Koidu Viiru soololaulu Valkselt libiseb lund E. Tarjuse klaverisaatel, IV kl. õpil. Katrin Soomäe ja V kl. õpil. Linda Neemelau neljakäemängu klaveril – esitati Lumivalgeke – ja Urmas Milderi klaverisoolot Mänglev lumehelbeke.

Tugeva muusikalise elamuse serveeris kooli õpilaskoor, millesse kuuluvad kõik õpilased, välja arvatud I ja II klass. Koor esitas E. Tarjuse juhatusel kanehäälset viis laulu: Öues tähis taevateik, Tasa, tasa jõulukeellad. No tündas tusen juleljus, Vana jõululaul ja Tiisesh, tiisesh isaskell! Osa laule kaastati vilsepillidega.

Õpilaskoori esinemine kujunes kahtlemata jõulupeo kava kõrgpunktiks. Väib eeldada, et õpilaskooris toimub laulurahva ettevalmistus Göteborgi eesti täiskasvanute kooridele. Naiskool on juba varem saanud nimetatamisväärsust liisa algkooli lõpetanute hulgas.

Ag a järeelkasvaks on suuri välvavaateid Göteborgi eesti selt-skondlikule tegevusele mitte üksnes koorilaulu sektoris, vaid ka muudel kultuurialadel. Nii on koolist võrsumas häid interpreete deklamatsioonil, laulu, näite, ja klaverimängu alal. Nagu näiteks Linda ja Tiina Neemelaid, Maria ja Olev Rohtla, Katrin Soomägi, Urmas Milder, Linda ja Anne Mägi, Leena Lahe, Koidu Viir j.l. Viimane näitas seekord ka niivõrd head ettekandekunsti soololauljana, et pidi publiku soovilt ettekannet kordama. Paljud on aga alles kujunenisel ja oma emakeelse oskust täiendamas. Üldiselt õnnestusid kõik lühiettekanded ja said rohkearvulise (ca 400-pealise) publiku poolt äratuntuil sooja vastuvõtu. Tähelepanu väärisid ka I kl. noored, kes olid emakeelses seevõrd kodus, et ei ilmnenu

nende esinemises ainsatki märgatavat komistust.

Lühiesinemiste lõppedes ja vahetajal eel esinesid I ja II kl. õpilased ühevaatusliku lastenäidendiga "Poiss ja ploomid". See jai laval siiski laste omavaheliseks näitemiseks. Sellega tuleb ka leppida, arvestades laste häädustugevusega, mis ei ulatu lavalil kuigi kaugele.

Seevastu õnnestus aga jõulunäidend "Jõulu eel metsas", milles tegelasteks olid III ja IV kl. õpilased, suurepäraselt. Metsavana, poiss ja tüdruk, jäneseid, põlavaltsid, lumehelbed tantsimas – kõik olid oma osades kindlad, selgesõnalised ja näitlemisoskuseski lubavad. Näidend lõppes jõuluvana tulekuga, kelles arvati ära tundvat Elmar Ojaste.

Vaheag kahe näidendi vahel veedeti einelaua-ruumis, kus maitselti laste emade poolt kodus valmistatud saia, kooke ja muid kõlpsaid koos kõhviga. Jõulupeo loterii, mis seisnes annetatud ja lastevanemate poolt valmistatud esemisel, müüdi jäätiguit. Lühidalt, kooli jõulupidu õnnestus kõigiti hästi – kavalt, rahva arvult ming majanduslikult.

Eesti Kultuurkomitee ja kooli juhataja nimel siinkohal südänilkem tänu kõigile, kes aitasid kassa peo heaks kordaminekuks! Siiras tänu eriti nendele, kes annetusid ja einelaua sisustamisega toetasid Göteborgi Eesti Algkooli tegevust materiaalselt (EPL/MR).

Gaston Randvee, eesti skautluse tegelasi USA-s, lendas Austraaliasse, et osa võtta sealses skautluse suurlaagrist Melbourne's.

Lugeja kirjutab

LEIVALE SUUANDMISEST

Lugedes Karin Saarseni jutustust leiva suudlemisest 28. detsembril EPL-is tekkis soov ka omalt poolt sellel teemal pisut jutustada.

Meid oli perekomas palju lapsi. Väikeses Virumaa talus õpetati meile maast madalast leivale suud andma. Kui tükkike maha kukkus, võtsime selle üles ja suudlesime seda enne kui ära söime. See oli nii iseenastav mõistetav, et kellelgi ei tulnud mõttessegi häbi tunda ega olnud vaja ka käsku oodata vanemalt, kõnelemata "saksapreilist".

Meie ema oli pärit jõukast Tartumaa talust. Kuid siiski andis ta leivale suud.

1944-nda aasta sügisel ja sellele järgneval talvel, mis oli väga vali, Saksamaal põgenikena hukeldes ja otsides kuldagi üleelamisvõimalust üheksa-aastase lapsega kaasas, saime vahel päevade viisi olla ilma leivata. Käisime vahel sööklaates "Stammgerichti" söömas, mida sai ilma toidukupongideta, enamikus oli see mingi supp aedviljadest või aasaine-pulbrirest. Kuid need leevendas veidi nälgitunnet. Tavatsesime siis ütelda: "Kui siia juure oleks nüüd tükkike leiba..."

Jah, kui on leiba, mis siis viga. Karin Saarseni jutustus tuletas mulle elavalt meelde seda suurtamat soovi elus:

Kui oleks tükkike leiba!

ALIDE SAAR, Borås

Kohalik elu

STOCKHOLM

Kol. V. Saarseni ettekanne

Kol. Villem Saarsen esineb Stockholmis Eesti Majas reedel, 10. jaanuaril kell 18 ettekandega "Eesti vabariigi põhiseadused ja Oslo-valitsused. Referent puudutab kolme E. V. põhiseadust ja riigi administratiivset valitsemist põhiseaduse alusel kodumaa presidendil, valitsuse ja riigikogu (riigivolikogu - riiginõukogu), samuti vaatleb eksilisil Oslos kujunenud A. Rei valitsust ja sellele järgnenud A. Varma ja T. Kinti valitsusi.

Teadlane hukkus Eestis

Alles nüüd saab läänemaailmas teatavaks, et 13. juunil sai Püles surra tüüsihaigusega tüüsihaigustar-ni ilikooli Zootoogiainstituut-linniteadlane Sven Onno, 42. a. vanat. Ta oli käinud merelinnu-vaatlusel tegema ja jai kadumaks.

Onno uuris 1967 a. peale Matsalu lahe linnustikku, eriti aga kajakaid. Ta oli hea sportlane ja vilunud ka paadi käsitlemisel.

Spioonist spordi-tegelaseks

OTTAWA – Nüüd on selgunud, et käesoleva aasta kestel on vana spordikomitee esindajana kaht korral Kanadas käinud N. Liidu diplomaat Aleksander Gresko, kes saadeti 1971. aastal Inglismaalt spioneerimise pärast välja.

Gresko on Ottawas vastu võtnud ka peaminister Trudeau, mis on avaldanud Ottawa poliitilistes ringkondades suurt imestust. Kanada välisminister McEachen ei ole andnud vahejuhtumi kohta omapoolset seletust kuid arvatakse, et küsimus tõstatatakse üles parlamendis.

• Leinateated

Raplas, Eestis, suri detsembril alguses Peeter Mürk, omaaegne tuntud tõstja, kaheksakordne Eesti meister ja olümpiavõitja osavõtja Berliinis a. 1936. Ta võistles kerge- ja kergakeskaalus. Viimati oli ta treialiks Rapla auto- baasis.

Montrealis. Kanadas, suri 2. detsembril Karl Kannelmäe, sünd. 8. augustil 1923 Tartus.

Torontos suri 10. detsembril August Kittask, sünd. 1. mail 1892 Oudavas.

Fairfieldis Connecticuti osariigis USA-s suri 10. detsembril Rudolph Koli, sünd. 26. nov. 1889 Paalamusel.

USA-s suri 7. detsembril Ann Kaup, sünd. 28. sept. 1895.

USA-s suri Wanda Giess.

Rumsonis, New Jersey osariigis USA-s suri 8. detsembril Lydia Linda Ray, sünd. 10. märtsil 1889 Tallinnas.

Tallinnas suri 9. detsembril Richard Hinnu, sünd. 20. septembril 1899 Võrumaal.

Järeltõlmetel suri 9. detsembril August Aleksander Viissak, sünd. 19. veebruaril 1893 Põlvas.

Tallinnas suri 25. novembril Alma V. Rõuk, n-nä Simptman, sünd. 4. septembril 1897 Ertvil.

Kesk-Saksamaal suri 24. novembril Armin Gladash, sünd. 30. mail 1891 Arul.

Roomas suri 8. oktoobril Erich v. Hoerschmann, sünd. 20. märtsil 1897 Tallinnas.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 60 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised
matusetalitused
Õöpäevane valvekord

Armast lauluvenda

Heino Tarelaid'i
jun.

mälestab leinas

STOCKHOLMI
EESTI MEESKOOR

Vanematekogu abiesimeest

Ludwig
Aulik'ut

leinavad

A/S EESTI MAJA
JUHATUS ja VANEMATE-
KOGU

Armast sõpra

Ludwig
Aulik'ut

mälestavad leinas

META NYMAN
JUTA ja LEMBIT PÜRGE

Ootamatult lahkus minu kallist
abikaasa, meie hea isa, va-
naisa ja vanavanaisa

Gustav Rauer

Sünd. 7/2 1892 Vihterpalus
Surn. 27/12 1974
Stockholmis

Leinavad kurbuses

META

EVI, PIRET, BIRGITTA
SUGULASED ja SÖBRAD
Eestis ja Rootsis

Puhka rahus!

Matmine toimub laupäeval,
18. jaanuaril kell 12.00 Up-
penbarelse kirikus Hägerste-
nis.

Armast sõpra

Gustav Rauer'it

leinavad ja avaldavad kaa-
stunnet Meta Rauerile

ELMAR EIER
abikaasaga

LEA KASK

LEENI LUIK

VILLEM THIDUS
abikaasaga

Minu unustamatu abikaasa,
meie kallist isa ja vanaisa

Ludwig Bernhard
Aulik

Sünd. 5/9 1898 Saaremaal
Surn. 28/12 1974
Stockholmis

Vaikses leinas

LESK

LAPSED
LAPSELAPSED
SUGULASED
Eestis ja USA-s

Matusetalitus toimub kolma-
päeval, 15. jaanuaril kell 11.30
Heliga Korset kabelis-Metsa-
kalmistul.

Lilled asetel palume mõel-
da Johan Köppu Nim. Eesti
Kapitalile — pgiro 35 83 58-0.

• Leinateated

Münchenis, Saksamaal suri 6.
novembril Elmar Valtua, sünd. 30.
augustil 1915 Tahkuranna vallas.

Oma armast kaasvõitlejat

Heino Tarelaid'i
jun.

Sünd. 1/7 1952 Stockholmis
Surn. 30/12 1974 Sheitsis

mälestab sügavas leinas

KORP! UGALA KOONDIS
ROOTSIS

Meie parimat sõpra ja klassi-
venda

Ludwig
Aulik'ut

mälestavad kurbuses

ALBERT TILK
perekonnaga Rootsis

VOLDEMAR TILK
perekonnaga Kanadas

Peavalitsuse kauaaegset juh-
tivat ja teenekat kaastöölist

Ludwig
Aulik'ut

mälestab leinates

EESTI PUNANE RIST

Head sõpra

Ludwig
Aulik'ut

mälestavad leinas

HILDA ja NIKOLAI
RANDMAA

ANNE VOMPA
perekonnaga

Armast onu ja vanaonu

Gustav Rauer'it

mälestavad kurbuses

AGO ja ENE NEO

SALMA KASK
perekonnaga

JÜRI PALJAK
perekonnaga

Armast lauluvenda

Gustav Rauer'it

mälestab leinas

STOCKHOLMI
EESTI MEESKOOR

Ludwig
Aulik'ut

mälestab kurbuses

MEETA KOEL
lastega

Soodustus EPL tellimisel konto- omanikele LHÜ-s

EESTI LAENU-hoiu ühiseuse juhatusel on liikmelil või-
malik tellida Eesti Päevalehte j.t. eesti ajalehti 20-kroonise
soodustusega.

Soodustust võivad saada kõik eesti hoiukontode omanikud, kelle
hoiukontos 31. det. 1974 a. oli vähemalt 1.500 krooni. Igale lei-
konnale on kasutada ühe eesti ajalehe tellimine soodustusega.
Ajaleht tuleb tellida tavalises korras ja tellimise kviitung (või
selle fotostaatkoopia) saata hiljemalt 31. jaanuariks 1975 Eesti
Laenu-Hoiu Ühiseusele (mitte pöörduda Stockholmis Sparbanki
poole!). ELHÜ kannab hiljem kr. 20: - vastavasse hoiukontosse
ja saadab postiga sellekohase teendi.

Saata hiljemalt 31. jaan. 1975 Eesti Laenu-Hoiu Ühiseusele
Box 18318, 103 26 Stockholm 16

Kontoomaniku nimi

Hoiukonto nr

Sünniaasta

Elukoht

Posti nr. ja koht

Lisa: Eesti Päevalehe tellimise kviitung.

Kõigile, kes minu sügavas
leinas lilled ja kirjadega
kaasas olid minu kalli õetütre

Helga Maido

ärasaatmisel, avaldan sü-
damlikku tänu.

TÄDI

Leinateated

Tallinnas suri 25. detsembril maalikunstnik Henn Roode, 50 a. vana.

Unus jäädavalt meie unustamata ema ja vanaema

Pauliine Vasli
Sünd. 23/1 1891 Virumaal
Surn. 30/12 1974 Göteborgis

Mälestavad vaikes leinas

POEG abikaasaga
TÜTAR perekonnaga
TÜTAR lastega

Oigu kerge Sulle võoramaa muld!

Head paadikaaslast ja perekonnasõpra

Ludwig Aulik'ut

leinavad

BERNHARD INGEL
abikaasaga

JAAN INGEL
perekonnaga

REIN INGEL

I Esinduskogu saadikut

Ludwig Aulik'ut

mälestab

ROOTSI EESTLASTE
ESINDUS

Armsat koolilööde

**Evi Seljamaa-
Jaaksoo'd**

mälestavad kurbuses

TALLINNA LINNA (III)
TÜTARLASTE GÜMNAASIIUMI
END. ÕPILASED

Pisimad töid pühade valgust vanadele

GÖTEBORG (EPL) — Meeldi-va jõulukoosviibimise omali kmeile ja kutsutud külaliste korraldas Eesti Majas Göteborgi Eesti Pensioonirühme Ühingu. Perekonnad olid kaunistanud pikad jõululaud tulplide ja küünaldega ja nendel otasid jõulutoitlust.

Esimees Juhan Henning tervitas kokkutulnud ja soovis kõigile hubast pühademeelolu. Jõulupalvuse pidas Abel Milder, kuna jõululaule klaveril saatis tema 12-aas-

tane poeg Urmas — viimane esitas veel koos 10-aastase vennaga Alariga viiepililisoole "Karjastele lähemale" Erald Lillaste klaverisaat. Ettekanded võeti soojusega vastu. Siis kostus esikult laulu ja sisse tuli valguskrooniga ehitud ja küünalt käes hoides Luutsia 18 saastaga. Luutsia oli pisikene (3-aastane Anne Kivilaid) ja pisikesed olid ta saatjad — kõik Göteborgi eesti mängukoolist ja selle juhataja Jutta Nõmme hooelalused. Luutsia-pere jõululaule saatis Birgitta Mägi klaveril. Laulud laulud, andsid lapsed kui valgusetoojad igale külalisele küünla elava tulega, märgiks, et valgusepühad on tulemas ja soovisid kõigile valgusrikkaid pühi ja head uut aastat. Liigutav stseen tõi paljude koosolejate silmi rõõmupisara ja äratas lapsepõlve ilusaid mälestusi. Oid ja noorimad vanadele valguse toojaks.

Esimees tänas mängukooli juhatajat ja pianisti, kellelede anti üle lilli. Ja esimees juhatas lapsed oma lauda, mis oli rikkalikult kaetud küpsistega, piparkookidega ning mahlaga. Ja kui jõululaulu-stusi oli maitstud, siis lahkusid lapsed taas lauldes koos oma juh-tidega.

Vanem pere aga laskis nüüd hea maista jõulutoitlust — verivorstid, seapraadid, hapukapsad, hiljem kohvi ja pr. Kaareti küpsetatud kooki.

Jõuluterivitusi ja häid uueaasta-soove töid Göteborgi Eesti Maja poolt ins. Harald Uussalu, Eesti Seltsi poolt esimees E. Lillaste, kuna naaberühingu poolt ütles tervitusi esimees Harri Velbri. Tänuiluli aasta jooksul tehtud töö eest anti ühingu liikmetele Maila Kaareyle, Johanna Metsloville, Olga Soomerile, Maria Tomanderile, Liisa Juhansonile, Alvine Tiidele, Tamara Põlderile, Leida Käärkule, Ellen Meile ja Aino Jakobsonile. Ühingu eriline tänu noortele serveerijatele Marianne Backdalle, Cecilja Bengtsonile, Kalju Ojasole, Aarne Backdalle ja Mart-Tauno Henningle.

J. HENNING

Hallek Kunsti-akadeemia liikmeks

Rootsi Kunstiakadeemia, mille ametlikuks nimeks on Kungliga Akademien för de Fria Konsterna, valis oma liikmeks eestlasest kunstniku Enno Halleki (43).

Enno Hallek, kes a. 1958 lõpetas sama akadeemia kunsti-kooli, on äratanud kunstnikuna rohket tähelepanu ja saanud rohkeid avalikke ülesandeid. Teadaolevalt on ta esimene eestlane rootsi kunstiakadeemias.

Lõhnavad särgid

MIAMI — Ameerika tehnoloogia imedel ei tule vist kunagi lõppu. Uue tehnoloogia viimse karjena on nüüd tulnud müügile lõhnastatud spordisärgid, mida Põhja-Ameerikas tuntakse T-särgide nime all. Nüüd on võimalus valida maastika, banaan, apelsini, viski või bensini jne. lõhnalisi särgi.

Võimalused lõhnade osas on lõputud. Neid särke toodab Miami's asuv trikootööstus Smell It Like It Is Inc. Vabrik juhtkond teatab, et ta ei jõua kaugeltki kõiki turundus-tähta ning on peatselt summutud oma tööstust ja tootmistööni suu-rendama.

Evi Jaaksoo

viimasele teekonnale saatmisest osa võtsid, teda kaunit lilledega mälestasid nii matmisel kui ka kodus ja meile meile kui ka kodus ja meile meile suures leinas kaastunnet avaldasid.

EMA ja LEMBIT

Tervishoid

Tervishoiu-veerul vastavad kokkuleppele Eesti Arstide Seltsiga Rootsiis eriala-septsialistid. Küsimused tulevad esitada kas EPL toimetusele või otse Eesti Arstide Seltsile, c/o dr. Jüri Männik, Ystadsv. 43, 121 51 Johanneseshov. Küsimuste esitajad võivad ajalehes vastuse saamisel esineda pseudonüümi all anonüümselt.

KÜSIMUS:

MIS ON MEPROMAT?

Rootsi keelsetes lehtedes (näit. D. Nyh. 2/12) on mitmesuguste kahtlusräätavate arstimate hulgas nimetatud ka Meproamat kui mittesoovitavat oma harjumust kujundava toime tõttu. Kui Meproamat on sama kui Miltown, mille sünonüümina see siin maal näib esinevat (pakendi etikettil seisis alul Miltown, siis Miltown (Meproamat) ja nüüd lõpuks ainult Meproamat!), siis peaks jutt selle harjumuslikust (vanebilidande) toimest olema küll suur eksitus. Paarkümmend aastat tagasi määras üks tuntud, nüüd juba surnud, eesti meedik mulle Miltowni kõrge vererõhu puhul selgesõnalise kinnitusega, et see rohi kunagi harjumuseks ei saa. Seda kinnitasid ka minu enda kogemused: võtsin Miltowni tablette poole aastakestel poole annustena, vist koguni kaks korda päevas, ilma et mul mingit tarvet nende järgi oleks tekkinud.

Tagajärjed olid aga head. Kuna meil siin on mitmesuguse eriharidusega arste ja ka roheteid, siis oleks huvitav kuulda, mis arvad nemad Meproamatist: kas on see sama preparaat kui Miltown (mida mujal Euroopas müüakse ilma arstireseptita!), või on siin tegu mingi mõistete segadusega? Ja üldse: kui kardetavad on need peaparaadid ja mille poolest? Nende rahustav mõju on väljaspool kahtlust.

XYZ.

Meeleavaldus nõudis inimõigusi N. Liidus

TORONTO (VE) — Toronto raevoja ees toimus meeleavaldus 2000 inimese osavõtul, millega meenutati Inimõiguste Päeva puhul neid tuhandeid, kes on langenud terrori ohvriks N. Liidus ja vaelevad sunnitoelaagrites. Demonstrantide küllaliseks oli vene orjalaagrist pääsenud leedu mereesimees Simas Kudirka, kes esines haarava sõnavõetuga. UNO peasekretärile Kurt Waldheimile saadeti telegramm.

Ukrainlased nõudsid oma ajaloolase Valentin Moroz'i vangistatavastamist N. Liidus. Eestlane Laas Leivat, kes oli ka teadustajaks, jutustas eesti matemaatikust Olev Meremaast, keda režiimil taga kiusab, läti rahvusgrupi esindaja dr. L. Lukss Gunar Rod'e'ist, leedulanna pr. I. Miklejohn tagakiusatud leedu piiskopist Slatkeviciusest, ukrainlane prof. Tarnopolski eeltähendatud ajaloolasest Moroz'ist ning poolakate esindaja tagakiusatud poola teadlastest.

Laas Leivat tutvustas demonstratsiooni osavõtjatele N. Liidu orjalaagrist pääsenud leedu mereest Simas Kudirka, mille ja rele Kudirka esines leedukeelse sõnavõetuga, mis tõlgiti inglise keelde.

Kohalik elu

STOCKHOLM

E. Kultuurikoondise aastapäev Pühap., 28. jaan. kell 15.00 toimub Eesti Kultuuri Koondise 13. aastapäeva tähistamine koosviibimine Operaterassen'i pidusaal. Ettekandes solistidelt, kunstiloterii ja tants Rein Tubina orkestri saatel. Pääsmad ja eelregistreerimine toimub EKK büroos, tel. 11 51 16.

VASTUS:

Meproamaat on arstimil meil rahustav mõju keskäravikavale. Meproamaat tuli kliinilisele tarvitusele umbes kakskümmend aastat tagasi, esimene registreeritud preparaadinimi oli Miltown. Esialgsete teadete järgi arvati et sellel arstimil on mitmed eelised võrreldes varem tuntud rahustavate vahenditega ja unerohudega. Meproamaadi eeliste hulgas nimetati soodsat mõju hirmu ja ängistuse vastu ja vähest riski harjumuse ja olenevuse arenemiseks. Meproamaat sai kiiresti väga populaarseks ja on tarvitusel ka tänapäeval.

Praktilises kogemuses ja hilisemad uurimused on näidanud et meproamaat ei ole nii süttu kui arvati alguses. Samuti nagu alkohol, barbituraadid, bensodiazepinid, derivaadid jne kuulub meproamaat ilmselt ainete hulka mille tarvitamine suuremates doosides võib pikema aja vältel võib resulteeruda sellest ainest olenevuses. See tähendab muu hulgas et on vaja suuremaid doose et saavutada sama efekti kui varem. See tähendab ka seda et meproamaadi tarvitamine äkilise lõpetamine võib tuua kaasa abstinentsümptome — värvinat, rahutust, une-puudust jne.

Raskema olenevuse puhul võib meproamaadi abstinents tuua kaasa krampe ja ka deliiriumi. Risk raskemate abstinentsümptomide arenemiseks meproamaadi olenevuse korral on umbes sama suur kui alkoholil olenevuse korral.

Meproamaat kuulub seega arstimiste hulka mida tuleb tarvitada suure ettevaatusega ja ainult arsti ordinatsiooni.

INNA SALUM
psühhiaatria spetsialist

Osv. Radik 60-aastane

Akers Styckebrukis tähistas 5. jaanuaril 60-aastast sünnipäeva Osvald Radik.

Osvald Radik on 1947-ndast aastast alates töötanud AB Akers Styckebruki rauavalutehases.

K. Wistrand surnud

Stockholmis suri 27. detsembril dr. Karl Wistrand 85 a. vanuses.

Oigusteadlasena on ta olnud kohtunik, linnavalitsuse ja riigipäevallike. M.h. oli ta Euroopalikumise Rootsi Komitee esimees ning mitmeid aastaid üks delegaate Euroopanõukogus. Sooja Balti rahvaste sõbrana kuulus ta Balti Komiteesse ning on olnud kõnelejakas ka Eesti Vabariigi aastapäeval.

Uus abordiseadus.

Vabatahtlik abordinõuandlus ja parem nõuandlus rasedusvastaste vahendite kohta

Riigipäev otsustas, et alates 1. jaanuarist 1975 kehtib uus abordiseadus. Samal ajal suurendatakse panust vabatahtliku abordinõuandluse jaoks, samuti nõuandlust rasedusvastaste vahendite jaoks. Eeskätt suunatakse ühiskonna panus sellele, et naisel pole vaja nõuda aborti.

Uus abordiseadus

Uus abordiseadus tähendab, et naine ise on see, kes otsustab, kas rasedust tuleb katkestada või mitte.

Naisel on pärast nõupidamist arstiga õigus abordiks enne 12-nda rasedusnädala lõppu.

Kui naine tahab aborti pärast 12-nda kuid enne 18-nda rasedusnädala lõppu, peab ta peaaegu eranditult alati kõnelema kuraatoriga enne abordi teostamist. Nimetatud kuraatori-konsultatsiooni vältel on naisel võimalus diskuteerida olukorda ja saada tuge ja abi.

Kui rasedus on kestnud kauem kui 18 nädalat, tohib aborti teostada vaid siis, kui selleks esinevad erilisel tungivad põhjused. Neil juhtumel on alati vaja socialstyrelseni luba.

On tähtis, et abortisooviv naine taotleb seda niipea kui ta selles asjas on otsustunud. Kui abort teostatakse enne 12-nda rasedusnädala lõppu, on võimalik kasutada lihtsamat menetlust. Hilisemad abordid tähendavad aga seda, et naine peab siirduma haiglasse, kusjuures risk komplikatsioonideks on suurem kui varasema abordi puhul.

Kui naine soovib aborti, peab ta pöörduma günekoloogiaosakonna poole haiglais, külastama distriktarsti või emadehoolduse keskust. Aborti peab alati teostama arst mõnes haiglas või muus heakskiidetud raviasutuses. Kui mõni arst peaks keelduma teostamast aborti, peab küsimust kiiremas korras otsustama socialstyrelsen.

Abordinõuandlus

Kõikidel aborti soovivatel naistel on õigus tasuta isiklikuks nõuandluseks kuraatori juures. Nõuandlus on täielikult vabatahtlik ja soovikorral võib kaasa võtta mõnda lähedalseisvat isikut. Nõuandluse eesmärgiks on anda naisele tuge ja abi raskes olukorras.

Abordinõuandlus on näiteks olemas haiglate günekoloogiaosakondades, emadehoolduse keskustes või ravikeskustes. Naisel peab alati olema võimalus kiireks kontaktiks kuraatoriga kui ta soovib nõuandlust, või kui on tegemist erilise kuraatori-uurimusega.

Nõuandlus rasedusvastaste vahendite kohta

Nõuandlust, mis puudutab rasedusvastaseid vahendeid, parandatakse eesmärgiga vältida soovimatut rasedust. Nõuandlus võib olla organiseeritud mitmel viisil, olenedes kohalikest oludest. Nõuandlus võib esineda emadehoolduse keskustes, distriktiõe- ja distriktiarsti vastuvõtus, haiglate günekoloogiaosakondade vastavõttudes, koolides tervishoiuvastuvõttudes, noortevastuvõttudes või eraarstide juures. Nõuandlus on täielikult tasuta. Seoses nõuandlusega võidakse tasuta väljastada teatud rasedusvastaseid vahendeid. Alates 1. jaanuarist 1975 maksab maksimaalselt 15 kr p-pillide ost apteegist.

Informatsiooni annab:

Justitiedepartementet Socialdepartementet

Eksamid

Göteborgi Chalmersi tehnikatilikooli masinaehituse osakonna lõpetas tsiviilinsenerina Hans Aasa Göteborgist.

Ärahüppaja

Algus lk.1

tuleb ju ikkagi vene keeles ja sealt alles tõlke kaudu teistesse liiduvabariikide keeltesse. Eesti Majas viibides lugesin läbi kodumaalt Kurt Waldheimile ja UNO täiskogule saadetud kirja – seal on ju see venestamise protsess täielikult ära toodud. Muuseum lugesin eesti lehes veel kellegi Tõni Parmingi ettekannet, kes ütleb, et eesti rahvuskultuuri tuleb välismaal säilitada, ent soovitat seda teha ilma eesti keelela. Just praegu mõlesin, kuidas meie kaks saaksime rääkida, kui mina siin ühel pool lauda räägiksin eesti keelt ja teie inglise keelt? Kuidas saaksime sel juhul kontakti? Ei see minu arvates vale, on ju eesti keel kogu meie elu alus."

Kõneleja on olnud viis aastat esimese klassi madrusena vene laevades, olles nii näinud välis-sõitides ka teisi maid, näiteks käis ta kahe aasta eest Hispaania sadamas. Seal mõistnud ta, et tavaline kodanik ei ela just kerget elu. Mis puutub Eestisse, siis selle elu ei saa võrrelda Kanada omaga, kuid ometi on standard N. Liiduga võrreldes paremaid.

Pögenik ei ole otsustanud veel, kas ta jätkab meremehe kutset. Esiingul on ta aga rakendatud tööle Torontos.

Kurioosum

Toimetusele saabus Leningradist üllatav saadetis: see oli eesti filatelistide poolt president Konstantin Pätsi 100-aasta sünnipäeva puhul välja antud mälestuspostkaart, mis kujutab sinist postmarki K. Pätsi pildiga, arvuga 100 ja pealkirjaga Eesti Post, samuti tammelehtedes tekstiga "President Konstantin Päts 1874–23. veebr.- 1974. Kaart on margistatud vene markidega ja tembeidatud tavallises korras. Tagaküljel on mõni ingliskeelne rida, kus "Ei keegi" ütleb, et "uskumatu võib mõnikord siiski olla võimalik". Seega pandi tsensuuri tähelepanu proovile.

Pääsesid läände

Okupatsioonivõimude loal sai Hollandis öde külastada Ahto Nurk Tallinnast ja tütar Aleksandra Altin, samuti Tallinnast.

Tallinnas suri 19. detsembril Elise Toome, n-na Tulmin, sünd. 2. novembril 1890 Kullamaal.

Baltimore'is, USA-s suri 22. detsembril peeter Roosman, sünd. 20. veebruaril 1883 Kilingi vallas.

LÄT INTE
lyset brinna i
tomma rum!

Energisparkommitten